

nøglehullet

TIL LOKAL-
HISTORIEN

NYT FRA LOKALHISTORISK ARKIV & FORENING I ALLERØD KOMMUNE

NR. 3, 1987

FH-møblerne kendes nok af de fleste danskere og navnet og produktet ses også langt ud i verden, hvor "Danish Design" er værdsat. At virksomheden og FH-familien også har haft stor betydning for Lillerød søger Nøglehullet at skildre inde i bladet.

På dette oversigtsbillede fra FHS savværk i Lillerød fra 1920'erne er hele produktionen fra de rå træstammer til færdige stole kommet med.

FRITZ HANSENS EFT. I LILLERØD

I sommer døde fabrikant Fritz Hansen efter et langt og aktivt liv i Lillerød, hvor han og familiedynastiet spillede en betydelig og sympatisk matadorrolle.

Lejligheden gav anledning til en del presseomtale af stolefabrikanten og møbel-successerne. Vi finder, at der bør tilføjes nogle ord om virksomhedens uomstridelige betydning for egnen. Der er nok at fortælle, for arkivets materiale om FH er meget omfattende.

Firmaets grundlægger, snedkermester Fritz Hansen startede med borgerbrev den

24. oktober 1872 i et lille værksted i Hindegade nr. 5 i København. Den dygtige snedker specialiserede sig snart i stole og møbelstel, og det gik hurtigt fremad. Værkstedet var trangt, og der skulle hele tiden skaf-

Snedkermester Fritz Hansen (1847-1902)

fes plads til flere høvlebænke. Da lejligheden bød sig, flyttede Fritz Hansen til større værksteder på Christianshavn, og der kom maskiner til. Drivkraften leveredes af en 10 HK dampmaskine, som hævdes at være B&W's første af slagsen.

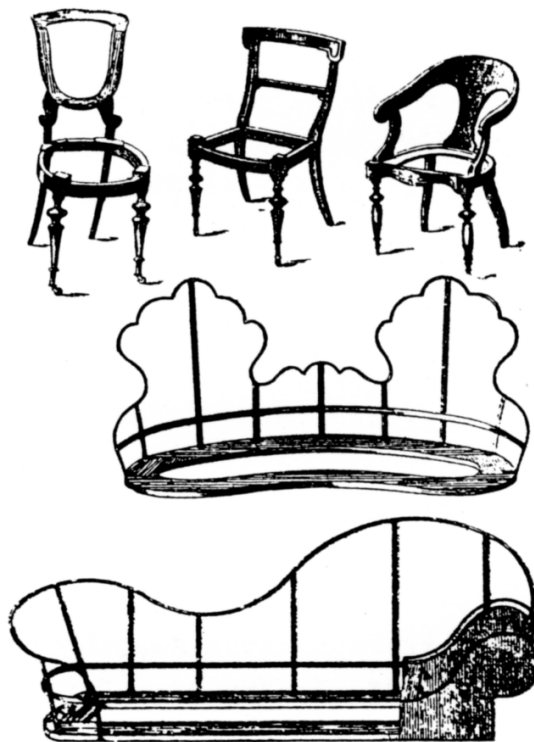
I løbet af de første 25 år var virksomheden vokset til 50 mand, men på grund af svigtende helbred afstod Fritz Hansen den i 1899 til sin søn Chr. Eduard Hansen, der var fulgt i faderens fodspor og var udlært stolemager. Det skulle blive "Chr. E." eller slet og ret "Mester", som han selv foretrak det, der kom til at betyde så meget for FH i Lillerød.

Allerede i 1896 startede firmaet et savværk i Lillerød på en grund op til Ravnsholt Skov. Grunden var købt af Kirkehavegårds ejer. Planen var at blive selvforsynende med dansk bøgetræ, som kunne oplagres herude langt fra hovedstaden.

Lillerød Savværk voksede op og blev snart firmaets produktionssted, og i daglig tale hed møbelfabrikken blot "savværket".

Fritz Hansen døde allerede i 1902, kun 55 år gammel. Samme år blev sønnesønnen Poul Fritz Hansen født. Chr. E. Hansen var da i fuld gang med virksomheden både på Christianshavn og i Lillerød. I 1907 flyttede familien til Lillerød og indrettede sig i "FH-villaen" (hvor Lokalhistorisk Arkiv senere var hjemmehørende i nogle år) ved fabrikken.

Det er kendetegnende for "Mester", at han var meget fremsynet. Der blev til stadighed investeret i nye maskiner, og på et tidligt tidspunkt blev der opkøbt et betydeligt areal ved

På dette luftfoto fra 1951 ser man hvor meget fabrikken fylder i byen.

Geddemosen fra gården "Prøvesten". Det var for øvrigt en stor del af jorden fra den nedlagte gård "Gravensten" med matr. nr. 6 (i dag bl.a. Gråstensvænget).

Det var planen at sikre virksomheden en udvidelsesmulighed lige ud til jernbanen, hvor man tænkte sig et sidespor. Det blev aldrig aktuelt takket være lastbiltrafikkens udvikling, men vi kan takke FH for, at Geddemose-arealet aldrig blev bebygget. Ved 100-års jubilæet i 1972 blev det skænket til kommunen.

Også på andre områder planlagde Chr. E. Hansen firmaets fremtid. De tre sønner

blev uddannet til hver deres speciale, således at den ældste kunne overtage produktionen, den næstældste afsætningen og den tredje skulle som forstmand levere råmaterialet!

I 1932 blev brødrene Fritz og Søren Hansen optaget som medindehavere af firmaet Fritz Hansens Efterfølgere, som nu var vokset til 150 medarbejdere. Man forstod hele tiden at være ude med nyskabelserne som f.eks. dengang, da der fra savværket udgik landets første stålstole!

Træet var dog det vigtigste materiale, og tidligt havde gamle "Mester" Hansen eksperimenteret med at

dampbøje dansk bøgetræ til meget stærke stolekonstruktioner. Han kunne således præsentere Danmarks første stol i bøjet bøg, og der kom vældig gang i produktionen. Chr. E. Hansen var så sikker på kvaliteten, at han engang overbeviste en tvivlende storkunde om konstruktionens styrke ved resolut at smide en stol ud fra vinduet på 4. sal. Stolen holdt, og ordren kom i hus!

Siden er mange andre møbelsuccesser udgået fra Lillerød-fabrikken. Udover de stole, som virksomheden og Mester selv tegnede, gik man tidligt i nært samarbejde med førende danske møbelarkitekter. Det er ikke mindst dette inspirerende samarbejde, der har skabt begrebet "Danish Design" ude i verden, hvor FH-møblerne blev kendt. Møbelklassikere fra Kåre Klint, Børge Mogensen og ikke mindst Arne Jacobsen blev til i Lillerød, hvor tusindvis af "kirkestole" og millioner af stabelstole krævede stadig større produktionshaller med specialmaskiner, presse-

Det krævede mange forsøg og megen snilde at fremstille stole af dampbøjet bøgetræ.

værktøj og eget finérværk.

Firmaet blev hurtigt en lokal arbejdsplads af helt uvurderlig betydning for egnen. Flere solide medarbejdere flyttede med fra Christianshavn, og firmaet, der ejede masser af jord, kunne tilbyde byggegrunde i Lillerød, der voksede hele tiden. Op mod 400 familier fik deres levebrød omkring FH i 1950'erne. Der var brug for mange faguddannede snedkere, maskinsnedkere, drejere, smede og møbelpolstrere, men også kvinder og mænd til polérværksted, pakning og administration. Sammen med teglværkerne og Grum-Schwensens snedkeri var

FH-klubbens formand Viggo Jensen tænder Sankt Hansbålet i Geddemosen 1943. Flåden med bålet blev bagefter trukket ud på midten af søen, mens flammerne steg.

FH en af byens største arbejdspladser, som har været anledning til byens store vækst.

FH har altid været mere end en arbejdsplads. Fabrikanternes begejstring og firmaånden gav grobund for en række aktiviteter, der rakte langt videre end arbejdsdagen. Firmaskovture og personalefester førte til den navnkundige FH-klub og de knopskud, hvoraf FH-koret, revyer, juletræsfester og foldboldholdet huskes af mange. Fodboldholdets vigtigste modstander var gennem mange år holdet fra byens anden store trævirksomhed Grum-Schwensen, og bølgerne gik højt, når holdene kæmpede

om sølvtøj og pokaler.

I 1940'erne og 50'erne arrangerede FH hvert år offentlige Sankt Hansfester i Geddemosen, hvor bål og hekse blussede af på en flåde ude i søen.

I en tid uden kro og forsamlingshus kunne FH-kantinen give husly til andre arrangementer fra spejderfester til fugleskydningssekskabet.

I firmaets husorgan, FH-bladet, kom alle til orde, og det er i dag spændende læsning, når f.eks. jubilæarer interviewedes efter 40-50 års indsats bag båndsav eller drejebænk.

Firmaets jubilæar angik alle, og det skete, at medarbejderne kvitterede med et større fakkeltog, da den

afholdte chef Chr. E. Hansen fyldte rundt.

Firmaet Fritz Hansens Eft. lever stadig i bedste velgående, selvom ejerforhold og ledelsesstruktur er ændret. FH-møbler er mere end nogensinde et udtryk for kvalitet og avanceret design. Møbelklassikere bliver stadig produceret. Der er kommet nye til som f.eks. dengang, hvor Piet Heins berømte superelipse kom i bordform fra FH. Alligevel er en markant periode afsluttet, og FH er ikke i samme grad den altdominerende virksomhed i Lille-rød som i den periode, som er beskrevet. Måske er det

I krigsvintrene gik mange valnøddetræer ud, og FH opkøbte stammer og stod for at lave møbler af det fine træ. Her ses fabrikkens vognmand gennem mange år, Chr. "Jyde" Andersen med sin populære hestevogn på vej mod FH ad Amtsvej.

bare tiden, måske skyldtes firmaånden, sammenholdet og initiativerne de dygtige ledere, der i den første Fritz Hansens ånd selv var stolemagere og havde stået ved høvlebænken.

Ole Høegh Post

NI ØRE

Arkivet er kommet til penge!

Det er nu ikke et tilskud til arkivets drift, men en interessant gave, vi netop har modtaget. Fire flot pudsede kobbermønter: en 5-øre, en 2-øre og to 1-ører sirligt sammenbundet med tre fine snore. Dette lille pengebundt

havde en ganske særlig betydning. Det blev brugt som smykke under besættelsen. De ni øre symboliserede den 9. april, og farverne på snorene var selvfølgelig rød, hvid og blå, Royal Air Forces farver. I snore blev sat en lille sikkerhedsnål, og således hæftet på tøjet kunne man demonstrere sit nationale sindelag.

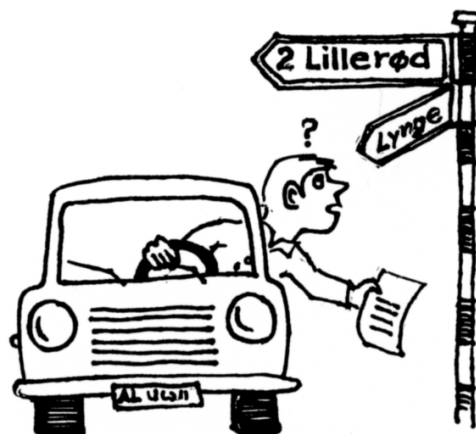
Lisbeth Lademann

HVOR FINDER MAN ALLERØD?

Med mellemrum dukker stednavneforvirringen op i lokalpressen, når en eller anden ikke kan finde frem til den by, der skulle hedde "Allerød", og mange af os har nok været ude for at skulle forklare sagens rette sammenhæng for undrende udenbys.

Senest hævder erhvervsinteresser, at der må være en klarere skiltning ved motorvejen mod "Allerød", for at forretningsforbindelser og leverancer kan nå frem til virksomhederne i Lillerød. Som bekendt har byen heddet sådan siden vikingetidens slutning.

Ingen kunne vel have noget imod et skilt under Lillerød-skiltene, der viser af mod "Allerød Station" men det synes utroligt, at det skal være nødvendigt, og især at virksomheder med bopæl i Lillerød ikke kan finde ud af at lære, hvad deres by hedder! Det kan man vist i Blovstrød, Lyngø eller Kollerød. Til gengæld er det ikke så underligt, at det er svært at finde

et administrativt kommunenavn eller et stationsnavn på et kort, hvorimod "Lillerød" står på næsten alle kort med samme størrelse bogstaver som f.eks. Birkerød, Holte eller Farum, ikke til at overse. Med andre ord passer kort og skiltning glimrende sammen. Det, der mangler, er private og firmaers vilje til at meddele deres omverden, hvor de bor.

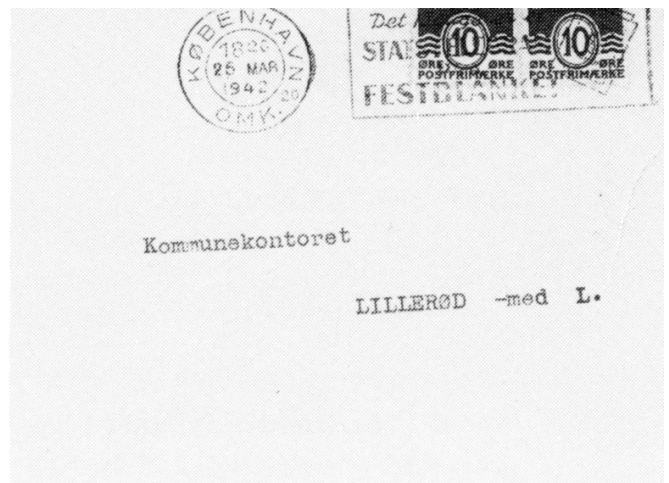
Stednavnedebatten optager både tilflyttere og de af os, der enten altid har boet her eller i hvert fald sat sig ind i, hvor de bor, og hvad stedet hedder. Engang imellem bliver debatten så grotesk, at der tilmed er noget at gøre grin med.

Med lidt lokalkendskab og lidt lokalhistorisk indsigt kan man ikke nøjes med at bo i "Allerød"; så får ingen jo at

vide hvor, og man kan ikke bare slette et oldgammelt stednavn fra Danmarkskortet.

Helt fjollet virker den ofte brugte sammensætning "Allerød-Lyng". Enten er det kommunenavnet + ét af dens 7-8 byområdene, eller måske postdistrikterne uden numre. Hvis ikke tilflyttere vildledes af dette, gør man det nok, når man vælger hus hos ejendomsmæglerne, der næsten konsekvent skriver "Allerød" i blikfangsoverskrifterne. Således må en masse beboere i Lillerød ved første indtryk have fået navnet galt i halsen.

Der lyser en god portion irritation over postvæsenets problemer med Lillerøds navn ud af denne kuvert, som vi har fundet i arkivet. Godt, at postnumrene har fjernet problemet helt!

Den rigtigste og enkleste måde at løse op for forvirringen, er simpelthen at bruge navnet Lillerød, både i firmanavne og på private breve - for skal et godt lokalnavn bevares, skal det bruges!

Ole Høegh Post

ARBEJDSGRUPPER

Nu nærmer efteråret sig, og vi begynder igen med arkiv-aftnerne. Vi mødes tirsdag den 22. september kl. 19.30. Har du lyst til at være med til at sortere/registrere gamle fotografier - negativer, dokumenter m.m., så kom og hjælp os i arkivgruppen.

Hvis du iøvrigt har tid og lyst til at deltage i det lokalhistoriske arbejde, men arkivarbejdet ikke er noget for dig, så kig på vedlagte spørgeskema. Måske er der et eller andet emne, du har mere lyst til. Vil du være med i en arbejdsgruppe, så ring til arkivet:

02 27 08 91.

Lisbeth Lademann

NYT FRA ARKIVET:

Traditionen tro har vi haft en stille sommer m.h.t. besøgende i arkivet. Vores aktivitetsniveau har dog ikke været nedsat af den grund, snarere tværtimod! Vi har fået registreret det meste af de materiale, vi modtog sidste år, så nu er endnu flere fotografier, protokoller m.m. gjort tilgængelige for arkivets brugere. En af de mange spændende opgaver var at få overblik over, hvor mange FH-blade vi har i arkivet. FH-bladet var et internt personaleblad for medarbejderne på Fritz Hansens møbelfabrik. To store afleveringer fra fru (Musse) Fritz Hansen og Hildor Pii har bevirket, at vi nu har en stor samling af bladene siden 1937 og frem til 1970 (ialt 132 nr.). De gamle blade er utrolig spændende læsning. Man får orientering om de nye møbler, der blev sat i produktion; orientering om arbejdsforhold på fabrikken og ikke mindst mange personalehistoriske

oplysninger ved jubilæer m.m. og et godt indblik i de mange sociale aktiviteter, der foregik uden for arbejdstiden: skovture, fugleskydning, rejser, sangkor, for blot at nævne nogle af aktivitetene.

Samlingen af FH-bladene er desværre ikke helt komplet. Der mangler flg. nr.:

1944: nr. 38, 1945: nr. 41,
1946: nr. 46, 51 og 52,
1947: nr. 56, 57, 58 og 60,
1948: nr. 61, 62 og 64,
1949: nr. 65, 1951: nr. 73
og 74, 1955: nr. 75.

Findes der blandt Nøglehullets læsere nogle, der kan hjælpe os med de resterende blade? Desuden vil vi gerne vide, om årgang 1970 kun bestod af nr. 143 og 144, og endelig om der er udkommet blade i perioden 1971-77? Vi vil være glade for hjælp til opklaringen af disse spørgsmål. Kan du hjælpe os, så ring til arkivet på tlf. 02 27 08 91 (Tirsdays kl. 9-13).

LL

MEDLEMSAKTIVITETER

Onsdag den 7. oktober kl. 19.30 i arkivet:

Der er åbent hus for medlemmer og andre interesserede.

Torsdag den 15. oktober på HOVEDBIBLIOTEKET, Lillerød:

"Præst og lærer, uægte børn og andre skæbner fra Arkivet"
Karen Andersen og Lisbeth Lademann fortæller om nogle ganske underholdende personsager, der engang rystede de små sogne.

Tirsdag den 3. november kl. 19.30 i Lillerød sognegård.

Fra landkommune til storkommune. Kommunesammenlægningen, som borgmester Oskar Jensen har oplevet den.

Onsdag den 4. november kl. 19.30 i arkivet:

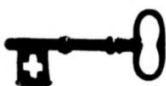
Der er åbent hus for medlemmer og andre interesserede.

Onsdag den 2. december kl. 19.30 i arkivet:

Der er åbent hus for medlemmer og andre interesserede.

Onsdag den 6. januar kl. 19.30 i arkivet:

Der er åbent hus for medlemmer og andre interesserede.

Lokalarkivar Lisbeth Lademann træffes hver tirsdag kl. 9-13 samt efter aftale på arkivet Frederiksborgvej 59, Lillerød, Tlf. 02 27 08 91.

Ole Høegh Post (formand) 02 27 53 26
Wolthersvej 6, Lillerød, 3450 Allerød

Karen Andersen (sekretær) 02 27 51 73
Cedervangen 32, Lillerød, 3450 Allerød

Nøglehullet udgives af Lokalhistorisk Arkiv og Forening i Allerød Kommune. Dette nummer er redigeret af Peter V.

Christensen og Ole Høegh Post. Udgivet i september 1987

EFTERLYSNING

I denne rubrik vil vi efterlyse oplysninger om årstal, personer eller lokaliteter på nogle af de billeder, der er tilgået arkivet med mangelfulde eller helt manglende forklaringer. Det er vort håb, at der blandt Nøglehullets læsere, er nogle, der kan hjælpe os til bedre oplysninger på vore arkivalier:

Dette par, der skulle være fra Blovstrød, er fotograferet foran en lille vindmølle, som hidtil ingen har kunnet identificere.

Vi er helt sikre på, at det ikke kan være en af vore kendte møller fra Blovstrød, Lyngø, Bøgebjerg eller Nymølle. Tilbage er en svag mulighed for Kirkehavegårds mølle i Lillerød (låg ved Møllevænget). Den mølle har vi aldrig set et billede af, men det kan sagtens

være en anden, for os ukendt gårdmølle, uden for vort område?

Postkortet bærer teksten: Parti fra Lillerød, og viser tilsyneladende et skovløbersted. For enden af skovvejen anes en brædegavl af noget, der ligner en tørrelade fra et savværk, og umiddelbart kommer man i tanke om FH eller Lillerød savværk som det hed dengang.

Det passer bare ikke med et skovløberhus på den side af vejen, men man kan ikke udelukke, at motivet er blevet spejlvendt i postkortprocessen. Der kan være mange andre muligheder i vor skovrige egn, hvor Lillerødnavnet blev brugt om omegnen. Mon nogen kan hjælpe ???

Obs:

Al post til arkiv og forening bedes sendt direkte til:

FREDERIKSBORGVEJ 59, LILLERØD, 3450 ALLERØD

Vi har egen brevsprække, og har opsagt postboxen